यथाश्रुतमित्यौद्धत्यपरिहारायोक्तम् ॥ २२ ॥ लोकःकर्मसुप्रवर्तते त्वंतुनिवृत्तःसन् किंशेषेइतियदुक्तंतत्राह तृष्णयेतिचतुर्भिः भवप्रवाहकारिण्यायथोचितैरपिविषयैः पूरयितुमशक्ययातृष्णयाकर्मसुप्रवर्त्यमानोऽहंपूर्वंनानायोनिषुप्रवेशितः ॥ २३ ॥ तयैवतृष्णयाइमंलोकंमनुष्यदेहंयदृच्छयाप्रापितः कथंभूतंलोकं धर्मेणस्वर्गस्यद्वारंसाधनम् अधर्मेणतिरश्चांश्वानसूकरादियोनेर्द्वारं मिश्राभ्यांताभ्यांपुण्यापुण्याभ्यांपुनरप्यस्यमनुष्यत्वस्यद्वारम् सर्वतोनिवृत्त्याअपवर्गस्यद्वारमित्यर्थः ॥ २४ ॥ अत्रापिमनुष्यत्वेपि अन्यापनुत्तये दुःखनिवृत्त्यै विपर्ययंदृष्ट्वानिवृत्तोऽस्मि ॥ २५ ॥ ननुप्रवृत्त्याकदाचित्सुखंस्यान्निवृत्त्यातुकिंस्यादितिचेत्तत्राह सुखमस्यजीवस्यस्वरूपमेव तर्हिकिंनप्रकाशतेतत्राह सर्वेति तनोतीति

अथापिब्रूमहेप्रश्नांस्तवराजन्यथाश्रुतम् ॥ संभावनीयोहिभवानात्मनःशुद्धिमिच्छताम् ॥ २२ ॥ तृष्णया भववाहिन्यायोग्यैःकामैरपूरया ॥ कर्माणिकार्यमाणोऽहंनानायोनिषुयोजितः ॥ २३ ॥ यदृच्छयालोकमिमंप्रापितःकर्मभिर्भ्रमन् ॥ स्वर्गापवर्गयोर्द्वारंतिरश्चांपुनरस्यच ॥ २४ ॥ अत्रापिदंपतीनांचसुखायान्यापनुत्तये ॥ कर्माणिकुर्वतांदृष्ट्वानिवृत्तोऽस्मिविपर्ययम् ॥ २५ ॥ सुखमस्यात्मनोरूपंसर्वेहोपरतिस्तनुः ॥ मनःसंस्पर्शजान्दृष्ट्वाभोगान्स्वप्स्यामिसंविशन् ॥ २६ ॥ इत्येतदात्मनःस्वार्थंसंतंविस्मृत्यवैपुमान् ॥ विचित्रामसतिद्वैतेघोरामाप्नोतिसंसृतिम् ॥ २७ ॥ जलंतदुद्भवैश्छन्नंहित्वाऽज्ञोजलकाम्यया ॥ मृगतृष्णामुपाधावेद्यथाऽन्यत्रार्थदृक्स्वतः ॥ २८ ॥ देहादिभिर्दैवतंत्रैरात्मनःसुखमीहतः ॥ दुःखात्ययंचानीशस्यक्रियामोघाःकृताःकृताः ॥ २९ ॥

तनुःसर्वक्रियानिवृत्तौस्वतएवप्रकाशतइत्यर्थः भोगांश्चमनःसंस्पर्शजान् मनोरथमात्रजान् अशाश्वतान्दृष्ट्वास्वप्स्यामि निरुद्यमोऽस्मीत्यर्थः तर्हिकदाचित्कथंभुंक्षेतत्राह संविशन् प्रारब्धभोगान् भुंजानइत्यर्थः ॥ २६ ॥ एवंचेत्कोऽपि संसारंनप्राप्नुयात्तत्राह इत्येतदात्मनः सुखात्मकंरूपंस्वार्थं स्वस्मिन्नेवसंतंपुरुषार्थंविस्मृत्य असत्यपिद्वैते ॥ २७ ॥ एतदेवदृष्टांतेनस्पष्टयति जलमिति तदुद्भवैः तृणशैवालादिभिः जलकाम्ययाजलेच्छया स्वतः आत्मस्वरूपादन्यत्रपुरुषार्थंपश्यन् ॥ २८ ॥ एवंस्वस्यनिरुद्यमत्वेकारणमुक्त्वाविपर्ययंदृष्ट्वेतियदुक्तंतद्विवृणोति देहादिभिरितिपंचभिः ईहतःइच्छतः अनीशस्यनिर्दैवस्य पुनःपुनःप्रारब्धाःक्रियामोघाविफलाएवभवंति ॥ २९ ॥